
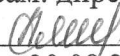
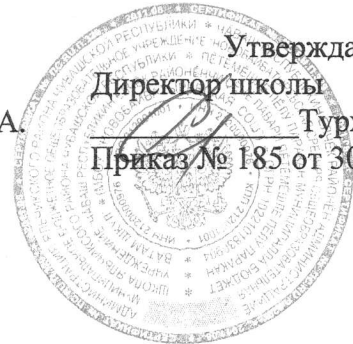

**Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
«Новобайбатыревская средняя общеобразовательная школа
Яльчикского района Чувашской Республики»**

Рассмотрено
На заседании ШМО начальных
классов

Алексеева М.Л.
Протокол № 1 от 30.08.2022 г.

Согласовано
Зам. директора по УВР

Смирнова А.А.
от 30.08.2022 г.

Утверждаю
Директор школы
Турхан Д. А.
Приказ № 185 от 30.08.2022г.

**Рабочая программа
по предмету «Литературное чтение на родном (чувашском) языке»
на 2022- 2023 учебный год
3 класс**

На изучение курса «Литературное чтение на родном (чувашском) языке» программой отведено 1 час в неделю, 34 часа в год.

Учебник: Артемьева, О.И. Печников. Литература вулавё: Ылтӑн пучах. 3-мӑш класс валли. – Шупашкар: Чӑваш кӑнеке издательстви.

Учитель, реализующий программу: Алексеева М.Л. - учитель начальных классов МБОУ «Новобайбатыревская СОШ»

с. Новое Байбатырево, 2022 год

Предметн пулас результатчсем

Харкамлăх результатчсем:

- таван халăхăн авалхи кун-çулĕпе, унăн тĕрлĕ тапхăрта палăрнă ывăл-хĕрĕпе, вĕсен пархатарлă ёĕсемпе паллашнă май харкам мелĕ халăхран тухнине аша хуни, çаканпа манăçланас туйăм çирĕпленни;
- таван халăх культурин, халăх сăмахлăхĕн тытăмĕпе ашлăхĕ мĕн тери пуян пулнине курма, несĕлĕмĕрсем апа ёмĕрсем хушши упраса, туптаса паянхи куна çитерме пултарнине аса хывма пуçлани.

Предметсен пĕрлĕхлĕ результатчсем:

- словарьсемпе, справочниксемпе усă курма вĕренсе пыни;
- кĕнекепе ирĕклĕн ёĕлеме пĕлни: уйрăм палăртусемпе, тупмаллисемпе усă курса кирлĕ текста, унти палăртнă вырăнсене хăвăрт тупса сĕннĕ ёĕсене пурнăçлани;
- тĕрлĕ информаци çăл куçĕпе усă курма пултарни;
- кĕнекепе, словарьсемпе, справочниксемпе, текст патне панă иллюстрацисемпе ёĕлеме хăнăхса пыни;
- вулавăн тĕрлĕ тĕсне (паллашуллă, тĕпчевлĕ-тишкерүүлĕ, суйлавлă, шыравлă) алла илсе пыни;
- мăшăррăн, пĕчĕк ушкăнпа, пĕрле ёĕлеме - хайсем хушшинче рольсемпе ёĕсене уйăрма, пĕрлĕхлĕ ёĕсĕн харкам пайне пурнăçлама вĕренсе пыни.

Предметн пайрам результатчсем:

- текстпа ёĕлеме пултарни: темипе тĕп шухăшне палăртни, тишкерÿ ыйтăвĕпе сыхăннă информаци тупни;
- пĕтĕмлетÿсем патне пыма, пулăмсемпе сăнарсен хăтланăшĕсен сыхăнăвĕсене аяланма, сăлтавлама вĕренсе пыни;
- текста геройсен шухăшне çирĕплетекен вырăнсене тупма пултарни.
- сăнарсен ёĕĕ-хĕлĕпе хăтланăшĕсене, кăмăл-туйăмне тишкернĕ-сăнанă май пĕтĕм этемлĕх ырлăхĕсемпе пахалăхĕсене аша хывас, ырапа усала уяс хăнăхусем аталанса пыни;
- илемлĕ литература жанрĕсен (тĕрлĕ юмах, калав, сăвă, юптару) тĕп уйрăмлăхĕсене курма вĕренсе пыни.

Пуçламăш шкултан вĕренсе тухаканăн пĕлмелле (аанланмалла)

- _ вĕреннĕ литература хайлавĕсен ятне: авторĕсене: тĕп содержанине пултармалла
- _ кĕнеке элеменчĕсене уйăрма (хуплашка: титул листи: тупмалли: ўкерчĕк: аннотации)
- _ илемлĕ хайлав текстне ашра аяланса вулама (вулав хăвăртлăхне хайлавăн темипе тĕп шухăшне палăртма
- _ содержания каласа пама (текст калăпăш. пĕр страница çурăран ытла мар)
- _ текста пĕлтерĕшлĕ пайсене уйăрма: текстăн аясат плане тума
- _ текст çине таянса пĕчĕкĕсĕ монолог аслама: ёĕсене геройĕсене хак пама
- _ сăвăллă хайлавсене пăхмасăр каласа пама (суйласа илсе)
- _ сĕннĕ тема тăрăх сăмах вĕççĕн пĕчĕкĕсĕ текст аслама
- _ тĕслĕх вырăнне фольклор хайлавĕсемпе усă курма (тупмалли юмахсем: ваттисен сăмахĕсем: юмахсем)
- _ илемлĕ литература жанрĕсене (юмах: калав: юптару): халăх юмахĕсене тата литература юмахĕсене пĕр-пĕринчен уйăрма
- _ вĕреннĕ материалтан суйласа тĕрлĕ тематикаллă хайлавсен тĕслĕхĕсене асанма

_ туяннă пĕлÿсемпе тата ħслайсемпе практикăра тата кулленхи пурнăçра (тивĕçлĕ лару-тăрура) усă курма
харкам тĕллĕн кĕнеке вуланă чухне
вуланă хайлав хакланă чухне
харкам тĕллĕн кĕнеке суйласа: унăн содержанияне кĕнеке элеменчĕсем çине таянса палăртнă чухне
тĕрлĕ информаци хатĕрĕсемпе (словарьсемпе: справочниксемпе: энциклопедисемпе: электронлă пособисемпе) ĕçленĕ чухне.

№	Наименование разделов	Количество часов	Количество контрольных работ
1.	Ак çитрĕ сентябрь... (Вот пришел сентябрь...)	2	
2.	Чăваш çĕршывĕ (Чувашский край)	2	
3.	Кĕркунне (Осень)	2	
4.	Халăх сăмахлăхĕ (Устное народное творчество)	3	
5.	Улăп йăхĕнчен эпир, туссем... (Мы из рода Улыпа, друзья...)	2	
6.	Юмах юпа тăрринче...(Сказка скоро сказывается...)	1	
7.	Асамçă хĕл (Волшебница зима)	3	
8.	Эпир – сăпайлă ачасем (Мы – вежливые ребята)	6	
9.	Çур хаваслăхĕ (Летние радости)	3	
10.	Ан пултăр вăрçă нихăçан (Пусть всегда будет мир)	2	
11.	Чĕр чун тĕнчинче (В мире животных)	2	
12.	Ытарайми, асран кайми тăван тавралăх (Прекрасная и незабываемая родная сторона)	2	

Вулав карти

Тăванла халăхсен çывăрçисем. М.Джалиль, Г. Тукай, Р.Минатуллин сăввисемпе поэма сыпăкĕсем.

Вырăссен чаплă çывăрçисем. А.Пушкин, И.Крылов, Л.Толстой, Н.Некрасов хайлавĕсем. Вырăссен хальхи ача-пăча литературин тĕслĕхĕсем: Н.Сладков, Н.Соколов-Микитов, Л.Ковалев хайлавĕсем.

Вĕрентÿçĕ е вĕренеке суйласа илнĕ 5-6 сăвва пăхмасăр вĕренмелле.

Вулав хăнăхăвĕсем. Тĕрĕс, ħнланса, пĕр тикĕссĕн, сăмахсене вакламасăр, вăтам хăвăртлăхпа вуласси. Вулав хăвăртлăхĕ минутра 70 сăмахран кая мар пулмалла (ħçра вуланă чухне сăмах шучĕ 80 таран ÿсмелле). Шухăш аталанăвне кăтартакан сăмахсене ансат мелсемпе усă курса палăртасси. Шухăшне тата тĕллевне кура текста тивĕçлĕ интонаципе (хăвăрт е хуллен, сасса хăпартса е хăпартмасăр, логика пусăмĕсемпе логика тăхтăвĕсем туса) вуласси. Сасăпа вуланă чухне харкам вулава асăрхаса пырасси, йăнăш вырăнсене тепĕр хут тĕрĕс вуласа тÿрлетесси. Текстра пĕлтерĕшне уçамлатмалли сăмахсене харкам тĕллĕнех палăртасси.

Текстпа ĕçлесси. Çыхăнуллă пулсене аталантарасси. Вуланă текстри ĕçсем мейлĕ аталанса пынине йĕркипе аса илсе каласси (ансат план тăрăх). Панă ыйтăва хуравлама текстри кирлĕ вырăна тупасси. Текстăн шухăш тĕлĕшĕнчен вĕçленнĕ пайĕсене уйăрасси, вĕрентÿçĕ пулăшнипе текст ятне анлантарасси, унăн тĕп шухăшне палăртасси.

Ансат план ħсласси, план тăрăх текст ħшлăхне асăмласа каласа парасси (туллин, кĕскен, суйлавлăн). Вуланине туллин тата суйлавлă каласа панă чух сăмахлă ÿкерчĕксем тăвасси, сăнарлă сăмахсемпе, сăмах майлашăвĕсемпе, синонимсемпе вырăнла усă курасси.

Сăнарсене, çут çанталăка сăнласа кăтарнă чух усă куракан сăмахсене, вĕсен майлашăвĕсене текстра тупасси. Сăмахăн текстри пĕлтерĕшне ħнланасси. Сăнарсене

вӑрентӗсӗ пулӑшнипе хак парасси. Курни-илтни, сӑнани ҫинчен ҫыхӑнуллӑ калав тӑвасси. Каланӑ шухӑша вуласа тухӑн текстри тӗслӗхпе ҫирӗплетесси. Инсценировкаҫене хутшӑнса роль сӑмахӗсене тивӗслӗ интонаципе вуласси.

Илемлӗ литература жанрӗсен хӑш-пӗр уйрӑмлӑхӗсем: юмах (унта тӗлӗнмелле, чӑн пурнӑҫра пулма пултарайман ӗҫсем пулса иртеҫҫӗ), юптару (сӑнарӗсем - тӗрлӗ чӗр чун, йывӑҫ-курак; вӑҫӗнче вӑрентсе калани пур), сӑвӑ (йӗркисем хӑйне евӗр виҫеллӗ, йӗрке вӑҫӗсем пӗр пекрех янӑраҫҫӗ).

Вӑренӗ кӗнекине чухласси: кирлӗ хайлава унӑн тупмаллинчи ячӗ тӑрӑх тупасси; кӗнекене пӗр авторӑн калавӗ е сӑвви тӗлне уҫасси; тема тӗлӗшӗнчен пӗр-пӗрне ҫывӑх хайлавсене асӑрхасси; текст хыҫҫӑнхи ӗҫсене харпӑр хӑй тӗллӗн ӑнланса пурнӑҫласси.

Класс тулашӗнчи вулав

Вулав материалӗ: чӑваш, вырӑс, ытти тӑванлӑ халӑхсен писателӗсем ачасем валли ҫырӑн 15-20 кӗнеки, «Тантӑш» хаҫатпа «Тетте» журналти материалсем (вӑрентӗсӗ суйласа илнӗ тӑрӑх).

Вулав тематики: тӑван тавралӑх илемне сӑнлакан, пурнӑҫа юратма, ҫут ҫанталӑка упрама, сапӑр та тараватлӑ пулма вӑрентекен, тӗрлӗ халӑх ывӑлӗ-хӗрӗсен пархатарлӑ ӗҫ-хӗлне сӑнлакан сӑвӑсемпе калавсем, пысӑкрах калӑплӑ хайлав сыпӑкӗсем, юмахсем.

Ача-пӑча кӗнекипе ӗслесси (пӗлӗсем, ӑслайсемпе хӑнӑхусем). Кӗнеке пайӗсене пӗлесси: титул листи, ум сӑмах, тупмалли, вӑҫӗнче калани. Кӗнеке мӗн ҫинченнине унӑн пайӗсем тӑрӑх ӑнкарасси. Класс тулашӗнчи вулав урокӗ валли кирлӗ кӗнекене шыраса тупасси. Класс тулашӗнче I ҫур ҫулта эрнере вӑтамран 10-12, II ҫур ҫул вӑҫӗнче 20-25 страницӑран кая мар вуласси, вуласа пӗлнине вӑрентӗсӗ ыйтӑвӗсем тӑрӑх каласа парасси. Кӗнекен ятне, авторне аса илме пӗлесси. Паллашӑн писателӗн 2-3 кӗнекине асӑвасси. Сӗннӗ кӗнекесен списокӗпе, тема картотекипе усӑ курасси.

Ҫенӗ литература вӑййисем выляма вӑрентесси. Вӗсене класс тулашӗнче те выляттарасси.

Тематика планӗ-34 сех

№	Тема	Сехет шучӗ
1.	Г. Волков. Ҫамрӑкла вӑренни – чул ҫинче (На камне то, что усвоено в юности); Л. Сапгир. Вӑреннӗ Лаша (Ученая лошадь); Х. Уяр. Мӑйӑр хуппи (Ореховая скорлупа).	1
2.	К. Беляев. Чи хаклӑ парне (Самый дорогой подарок).	1
3.	К. Ушинский. Тӑван ҫӗршыв – пирӗн анне (Родина – наша мать); Тӑван ҫӗршыв (Родина. Государственный Гимн Чувашской Республики); Хуначи Кашкӑр. Ылтӑн ҫӗр (Золотая земля); Н. Янкас.	1
4.	Лӑпкӑ ҫӗршывра (В спокойном краю); С. Вишнеvский. Туслӑх сӑмахӗ (Слово дружбы)	1
5.	Н. Теветкел. Кӗрхи сӑнсем (Осенние зарисовки); Н. Исмуков. Кӗр пасарӗ (Осенний базар); И. Соколов-Микитов. Кӗрхи вӑрманта (В осеннем лесу); М. Волкова. Кӗрхи хурӑн (Береза осенью).	1
6.	О. Туркай. Ҫулҫӑ (Лист); Н. Янкас. Сивӗтет ҫанталӑк (Холодает).	1
7.	Тупмалли юмахсем (Загадки); Вӑйӑ-шӑпа юрри-сӑвви (Считалки); Вӑйӑ юррисем (Хороводные песни).	1

8.	Уйăхпа хёвелле (В солнце и месяц); Ак телей! (Вот счастье!); К. Чулкаç. Āсансене ертсе килни (Как я привел тетеревиную стаю)	1
9.	Эзоп. Ула куракпа тилё (Ворона и лиса); И. Крылов. Ула куракпа Тилё (Ворона и Лиса); Л. Толстой. Пакшапа Кашкăр (Белка и волк); Д. Харрис. Тилё Туспа Кролик Тус	1
10.	Г. Юмарт. Улăпсем (Улыпы); Ной карапё (Корабль Ноя. Из Библии).	1
11.	Ту çинчен аннă Улăп (Улып, спустившийся с гор. Из легенд об Улыпе); Çунатлă Урхамах (Крылатый Аргамак. Из легенд об Улыпе).	1
12.	Чее такасем (Хитрые барашки. Чувашская народная сказка); Курай юмахё (Сказка курая. Башкирская народная сказка); Пакшапа майър (Белка и орех. Удмуртская народная сказка).	1
13.	В. Эктел. Хёл пуçламăшё (Начало зимы); А. Пушкин. Хёлле... (Зима... Отрывок из романа «Евгений Онегин»); Н. Сладков. Хёллехи çу кунёсем (Лето зимой). Промежуточная аттестация. Тестирование	1
14.	Хырпа Чăрăш тата Уртăш мёншён яланах симёс? Почему Сосна, Ель и Можжевельник всегда зеленые? Чувашская народная сказка); В. Харитонов. Йёлтёрпе (На лыжах); А. Смолин. Уçă силё чёлтёр-чёлтёр... (Свежий ветер в ушах...).	1
15.	Г. Харлампьев. Мулкач йёрёпе (По следу зайца); Н. Силпи. Намăсланакан сёнтерёсё (Стыдливый победитель); А. Воробьев. Малтанхи юр (Первый снег).	1
16.	Н. Карай. Йамăк (Сестрица); М. Джалиль. Çывракан ача (Спящий ребенок); Р. Минатуллин. Пулăшакан (Помощник); А. Галкин. Шăна кăмпин шăпи (Судьба Мухомора).	1
17.	Н. Иванов. Чечек сыххи (Букет цветов); Шухши Иванё. Кёрен тўпе (Алое небо)	1
18.	Г. Волков. Пуянлăх хакне ёслекен сёс пёлет (Цену богатства знает трудящийся); Л. Ковалюк. Хăравçă (Трус).	1
19.	А. Ерусланов. Хапхаçă (Вратарь).	1
20.	О. Уайльд. Хайне сёс юратнă Улăп (Самолюбивый великан).	1
21.	Исмай Исемпек. Шăвăс витре (Жестяное ведро); В. Ар-Серги. Асанне шкулё (Бабушкина школа).	1
22.	Н. Исмуков. Çурхи тёнче (Летний мир); Л. Смолина. Çуркунне пуçланать (Наступает весна); Н. Некрасов. Ешёл шав (Зеленый шум); Уйăп Мишши. Çурхи вайă (Весенняя игра); Мётри Кипек. Çурхи вăрманта (В весеннем лесу).	1
23.	А. Каттай. Сёспёл (Первоцвет); Г. Снегирев. Малтанхи хёвел (Первое солнце); К. Иванов. Çуркунне ситсен (Наступила весна. Отрывок из поэмы «Нарспи»).	1 1
24.	Н. Матвеев. Таврана илем кўреçсё (Украшают окрестность); А. Артемьев. Çурхи кун (Весенний день).	1

25.	А. Алка. Малтанхи кун (Начало); А. Галкин. Сумър куçсулĕ (Слезинка дождя); Ю. Николаева. Вăрçă çăкăрĕ (Хлеб войны); А. Тимбай. Хурçă хĕр (Стальная девушка).	1
26.	А. Каттай. Берлинти палăк (Памятник в Берлине); А. Кипеч. Сĕр улми сутма кайни (Как ездили продавать картошку); П. Эйзин. Ан пултăр вăрçă (Пусть не будет войны).	1
27.	Н. Ишентей. Аптраман кăвакалсем (Утки не растерялись); С. Элкер. Кашкăрсемпе сапăсни (Схватка с волками).	1
28.	Н. Иванов. Асанпа Хураçка (Тетерев и Черныш); Н. Матвеев. Уртăш (Можжевельник); Н. Матвеев. Çара сĕрси (Летучая мышь).	1
29.	О. Савандеева. Сăркка; Г. Орлов. Кашкăр тавăрăвĕ (Месть волка).	1
30.	И. Дубанов. Эл кÿлли (Озеро Аль); В. Харитонов. Сил ачи (Сын ветра); Г. Орлов. Сухату (Потеря).	1
31.	Сулçÿревсĕ вăрасем (Семена путешественники); М. Волкова. Пĕлĕтсем, аста васкатăр? (Куда несетесь, облака?); Р. Сарпи. Пĕлĕтсем – шур путексем (Облака – белые ягнята); Х. Уяр. Тарăхнă така (Разгневанный баран); Х. Юлдашев. Лĕпĕш (Бабочка. Перевод А. Смолина).	1
32.	Уйăп Мишши. Сÿллахи каникул (Летние каникулы); Г.Харлампьев. Кулĕ хĕрринче (На берегу озера).	1
33.	Вĕреннине пĕтĕмлетни. (Подведение итогов.)	1
34.	Вĕреннине аса илсе пĕтĕмлетни. (Обобщающий урок.)	1

Программа составлена на основании:

1. Литературное чтение на родном (чувашском) языке») для 1-4 классов общеобразовательных организаций с родным (чувашским) языком обучения. Примерные рабочие программы. Авторы: Т.В.Артемяева, А.Р.Федорова, О.И. Печников
2. Федерального государственного образовательного стандарта начального общего образования.
3. Учебного плана МБОУ «Новобайбатыревская СОШ»
4. Учебник:
Т.В.Артемяева, О.И.Печников Литература вулавĕ: 3 класс. Чебоксары, Чувашское книжное издательство